

Balthus

Mindig ugyanaz jár a fejemben: átírni a dolgok, a lények varázsát és lassú ernyedését, azt a másik életet, ahonnan mindazt veszik, amijük van. A lázas benyomást, amit angyalszárnyak borzongatnak. Vagyis [azt szeretném], hogy hallatszódjanak az átkelő angyalok súlyos és törekeny szárnycsapásai!

Amikor angyalokról beszélek, nem jelenti szükségképpen, hogy vallás és festészet össze lennének kötve. Semmi más valós viszony nincs közöttük, csak az a vékony szál, hogy mindkettő a végtelenre és a láthatatlanra irányul. Ifjúkoromban igazi félreértés volt a kritika és a festészet „csinálói” között, akik kényük-kedvük szerintátkoztak ki, tömjéneztek vagy tiltottak el valakit. Amikor mindent az absztrakt művészetet övező eufória járt át, engem azzal vádoltak, hogy figuratív vagyok. És nem tudták elképzelni, hogy festészetemnek más célja van, mint a figurális ábrázolás. Én pedig igen hamar rájöttem erre, akkor, amikor rászántam magam, hogy nagyon figyelmesen hallgassak a régiekre. A szakrális és vallásos festészet nagy mesterei sem Nyugaton, sem Keleten nem egyszerűen figuratívok.

Balthus (1908–2001) a 20. század egyik legkülönösebb festője, aki az izmusoktól távol mindvégig megmarad figuratív művésznek. Eredeti neve: Balthazar Klossowski de Rola, lengyel emigráns családban született Párizsban. Művésznevét először Baltusz, majd Balthus formában a Baltazar becéző formájából képezte. Első illusztrációi – még gyermekkorában – Rilke bevezetőjével jelentek meg. Művészeti iskolába nem járt, de éveken át másolta régi festők műveit a Louvre-ban. Tehetségét olyanok csodálták, mint Bonnard, Picasso, Antonin Artaud vagy Cartier-Bresson. Ő maga alkotóként és barátként is Giacomettit tartotta kortársai közül legtöbbre. Japán feleségével, Setsukóval 1977-ben költözött Svájcba, és haláláig ott élt egy hegyi kastélyban. Visszaemlékezéseit Alain Vircondelet gyűjtötte össze és adta ki Paul Lombard előszavával (*Mémoires de Balthus*, Éditions du Rocher, 2001, 263–265), ebből közlünk egy részletet.

Igaz ugyan, hogy kijelölnek és megmutatnak dolgokat, de igazában máshova engednek látni, festészetük átállítja a szemet és az elindul befelé, meditálni kezd és a nagy spirituális kérdéseket érinti. Való igaz, hogy hiábavaló lenne és nem túl újszerű, ha meglegednénk olyanfajta figurativitással, amely nem vált ki belülről jövő visszhangot. Sem a nagy középkori festészet, sem pedig az indiai szakrális festészet nem beszél másról, mint belső teológiáról; és annak, amit ezek a képek megmutatnak, az a célja, hogy felfedjen; amit pedig képpé írnak, az egyfajta bensőséges reflexióhoz, spirituális emelkedettséghez vezet. Valamiféle metamorfózishoz. Ilyen értelemben találkozunk festészet és vallás, hiszen mindkettő az átformálás és rejtett utakhoz való eljutás eszköze.

Előfordult velem, hogy egy festményt szemlélve bizonyossá váltam afelől: hamarosan valami hatalmas és szédületes dologgal találkozom szemben magam. Az emberi arc képes egyszer csak annyira megnyílni, hogy hallatlan és nagyszerű világoknak ad helyet. Abban a pillanatban vallásos állapotban és szakrális térben vagyok. Ez az a cél, aminek elérését a festőnek ki kell tűznie maga elé. Enélkül minden művészete csak technika és mesterkedés. De a technika segítheti a művészt, hogy egyre inkább előrehaladjon ezen az úton.

(Varga Mátyás fordítása)